

ЕЛЕКТРОННИЙ ДІАЛОГ – ІННОВАЦІЙНИЙ НАПРЯМ ЕВОЛЮЦІЇ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

ELECTRONIC DIALOGUE AS AN INNOVATIVE DIRECTION IN THE EVOLUTION OF THE PRE-TRIAL INVESTIGATION

Столітній А.В.,

кандидат юридичних наук,
доцент Інституту інтелектуальної власності
Національного університету «Одеська юридична академія»

Каланча І.Г.,

стажист на посаді прокурора
Прокуратури Кельменецького району Чернівецької області

На основі аналізу історичного розвитку досудової стадії кримінального процесу, вітчизняних реалій та міжнародного досвіду обґрунтовується необхідність вдосконалення інституту досудового розслідування шляхом переведення в електронний формат. Визначено ключові елементи «електронного досудового розслідування» та алгоритм їхнього функціонування.

Ключові слова: досудове розслідування, Єдиний реєстр досудових розслідувань, електронний документообіг, електронний діалог, реформування.

На основе анализа исторического развития досудебной стадии уголовного процесса, отечественных реалий и международного опыта обосновывается необходимость совершенствования института досудебного расследования путем перевода в электронный формат. Определены ключевые элементы «электронного досудебного расследования» и алгоритм их функционирования.

Ключевые слова: досудебное расследование, Единый реестр досудебных расследований, электронный документооборот, электронный диалог, реформирование.

Based on the analysis of the historical development of the pre-trial stage of the criminal process, local realities and international experience the necessity of improving the pre-trial investigation institution by it transferring to the electronic format has been grounded. The key elements of the «electronic pre-trial investigation» and the algorithm of their functioning were determined.

Key words: pre-trial investigation, Unified State Register of pre-trial investigation, electronic document management, electronic dialogue, reforming.

Постановка проблеми. Докорінні зміни, що протягом останніх років відбуваються у соціально-політичних, економічних, культурних умовах життя суспільства і держави, актуалізують потребу вдосконалення кримінальної юстиції. Реформування правоохоронних органів (перезавантаження прокуратури, створення антикорупційних органів, реформування МВС), що розпочалося в Україні, спрямоване на побудову принципово нової, прозорої та ефективної системи кримінального переслідування. Водночас новостворені структури необхідно забезпечити інноваційними та ефективними процесуальними процедурами ведення досудового розслідування, очищеними від бюрократичних рудиментів. Нині досудове розслідування, попри впровадження новел Кримінального процесуального кодексу України 2012 року (далі – КПК), залишається недосконалим в умовах інформаційного суспільства, відтак питання реформування електронної складової цього інституту є особливо актуальним.

Метою статті є дослідження інституту досудового розслідування та перспектив його подальшого вдосконалення шляхом переведення в електронний формат.

Виклад основного матеріалу. Досудове розслідування пройшло складний та тривалий процес

становлення. Відповідно до рівня економічного і науково-технічного розвитку та вимог часу вдосконалювалися нормативна база, структура процесу, система контролю, режим фіксації та зберігання матеріалів розслідування та доступу до них.

У період правління царя Хаммурапі (1792–1750 рр. до н.е.) хід процесу фіксувався на *глиняних табличках*; в Афінійській державі (510 р. до н.е.–322 р. до н.е.) свідчення потерпілого, обвинуваченого, свідків та речові докази *запечатувались у спеціальну посудину (скриньку) і в такому вигляді подавалися до суду*; в часи Римської держави попереднє провадження (аналог сучасного досудового розслідування) здійснювалось *таємно та письмово* [4, с. 28-93]; кримінальний процес європейських держав перейняв таємний та письмовий характер римського процесу, формально фіксуючи хід розслідування в *письмових процесуальних документах визначеної законом форми*. Щодо вітчизняної традиції, то згідно із Статутом кримінального судочинства 1864 року після закінчення попереднього слідства *«Бумаги, относящиеся к следствию, шиваются по порядку времени составления или получения, перенумеровываются, скрепляются по листам и прошнуровываются за печатью следователя»* (ст. 481) [9, с. 1]. За радянської доби у частині оформлення процесу збережено фік-

сацію процесуальних дій на паперових документах з підписами учасників чи печаткою органу, однак, змінено форму, порядок створення і засвідчення документів, введено нові їх види, залучено новий інструментарій (перо – ручка – друкарська машинка).

З набуттям Україною незалежності розпочався новий період розвитку досудового розслідування, який умовно можливо поділити на **3 етапи**. Протягом **першого етапу** (з 1991 до 2001) у кримінальному процесі вже незалежної України продовжував діяти соціалістичний КПК 1960 року. Ця модель процесу є перехідною в рамках трансформації економічної системи від адміністративно-командних відносин до ринкових, що обумовлюється наявністю кримінальної відповідальності за спекуляцію з одночасним існуванням Законів України «Про підприємництво» та «Про сільськогосподарську кооперацію». На **другому етапі** до законодавства внесено зміни відповідно до розвитку економічних відносин у суспільстві, що створило модель процесу, притаманну державам з ринковою економікою, в рамках Кримінально-процесуального закону, прийнятого ще у соціалістичний період. **Третій етап** розпочався у 2012 році прийняттям чинного КПК і триває досі. Нинішня модель процесу з точки зору сучасних реалій є чіткою, проте її можна розцінювати як перехідну з точки зору тенденцій використання інформаційних технологій та фіксації розслідування (перехід від паперової форми до електронної).

Як свідчить генезис досліджуваного інституту, на кожному етапі історичного досвіду досудове розслідування нерозривно пов'язане з рівнем розвитку суспільства і державності, культури й економіки, науково-технічним прогресом. Право й економіка еволюціонують як єдина взаємозалежна система. Економічні здобутки у вигляді нових речовин чи механізмів (одночасно товарів) та способів їх придбання спричинили появу нових складів злочинів. Якщо у Стародавньому світі найскладнішими злочинами були крадіжки та вбивства, то нині з'явилися конвертаційні центри та правопорушення, пов'язані з використанням електронних обчислювальних машин, комп'ютерних систем та мереж. Удосконалення матеріального права та науково-технічний прогрес дали поштовх створенню нових процесуальних процедур. Разом із прийняттям процесуальних кодексів та вдосконаленням криміналістичної науки змінювалися способи фіксації результатів розслідування. Від глиняних таблиць Стародавньої Месопотамії та запечатаних у скриньку матеріалів слідства Афінської держави ми прийшли до сучасних кримінальних проваджень, оформлених на паперових носіях, поєднаних із частковою фіксацією процесу в електронній системі (ЄРДР).

Однак світ не стоїть на місці. Сьогодні існує об'єктивна тенденція нового витка еволюції цивілізації, пов'язаного з появою нових інформаційних та телекомунікаційних технологій. Електронні машини, комп'ютерні програми, електронне спілкування проникли у всі сфери життя суспільства. Звичні речі, як то купівля їжі чи одягу, пошук роботи, замовлен-

ня послуг, здійснюються через електронні засоби зв'язку (Інтернет). Електронні мережі, подібно до нейронів, пронизали сучасний світ, утворивши нову нервову систему нашої планети.

Зростання ролі інформаційно-комунікаційної інфраструктури у системі суспільного виробництва обгрунтоване очевидним позитивним досвідом її використання. *Інформаційно-комунікаційні системи* прискорюють прийняття організаційно-економічних рішень та динамізують виробничі процеси, створюючи нові можливості контролю комунікацій не лише з боку відправника, а й отримувача інформації. Така інтенсифікація обумовлюється перш за все усуненням проміжних ланок між суб'єктами. Зв'язок відіграє усе більш значущу роль, забезпечуючи інформаційні потоки між географічно віддаленими суб'єктами та рознесеними у часі процесами. Відстань і час більше не обмежують доступ до інформації – стратегічного ресурсу суспільства, який визначає рівень розвитку держави, його економічний потенціал [7, с. 7].

Процес модернізації не оминув і кримінальну юстицію – з набранням чинності КПК 2012 року розпочав роботу Єдиний реєстр досудових розслідувань (далі – ЄРДР, Реєстр). У частині впровадження інформаційних технологій стадія досудового розслідування зазнала фундаментального оновлення. Впровадження Реєстру стало спробою об'єднання кримінального процесу та електронної інформаційної системи, на що вказує обов'язкове внесення до ЄРДР основних процесуальних рішень, як то початок розслідування, повідомлення про підозру, зупинення, відновлення, завершення досудового розслідування тощо. Закладену законодавцем ідею інтеграції у кримінальний процес сучасних електронних технологій та елементів інновації ілюструють проведення під час досудового розслідування допиту, впізнання у режимі відеоконференції (ст. 232 КПК); повідомлення у кримінальному провадженні (Глава 6 КПК) та виклик особи до слідчого, прокурора, слідчого судді, суду (ст.ст. 133, 134 КПК) за допомогою електронної пошти чи по телефону (ст.ст. 135, 136 КПК), а враховуючи практику «Електронного суду» (<http://court.gov.ua/ecourt/>), також надсиланням судових повісток у вигляді SMS-повідомлень.

Зазначені нововведення ефективніші порівняно з КПК 1960 року, однак процес модернізації досудового розслідування залишається незавершеним. Сучасний кримінальний процес знаходиться на перехідній стадії, для якої характерне паперове провадження з елементами електронного. Таку перехідну модель процесу яскраво ілюструє саме стадія досудового розслідування, початок якої цілком переведено в електронну форму і виражається у витязі – електронному процесуальному документі, сформованому системою автоматично на основі введених відповідною службовою особою даних, тоді як завершення фіксується у процесуальному документі паперового формату – обвинувальному акті.

Наразі необхідно визначити процесуальну природу внесених до Реєстру даних, власне статус цієї

інформаційної системи (що законодавчо чітко не врегульований) та напрям подальшого її розвитку і використання у контексті актуальних тенденцій реформування кримінального процесу.

У рамках реалізації ідей електронної демократії та електронного урядування традиційні управлінські процедури поступово трансформуються в електронний формат, оминаючи часові обмеження та паперові носії. Яскравими прикладами є Кабінет електронних сервісів Міністерства юстиції України (<https://kap.minjust.gov.ua/>); розділ «Електронні петиції» на офіційному сайті президента України (<https://petition.president.gov.ua/>); Державна система електронних звернень – єдиний інформаційний веб-ресурс звернень громадян до органів державної влади та органів місцевого самоврядування (<http://z.gov.ua/>); портал державних послуг <https://igov.org.ua/>, що вже сьогодні надає в онлайн-режимі електронні послуги реєстрації автомобілів у МРЕВ, отримання довідки про доходи, оформлення субсидії, отримання і заміни закордонного паспорта, багато іншого (доступно 72 послуги онлайн, ще 45 невдовзі з'являться, 384 – у розробці); сплата судового збору в онлайн-режимі через інтернет-портал судової влади (<http://court.gov.ua/sudytax/>) без відвідування банківської установи. Зазначене ілюструє загальну тенденцію до автоматизації інформаційної взаємодії органів державної влади та органів місцевого самоврядування між собою, з громадянами та суб'єктами господарювання, відтак, відмова від паперових процесуальних документів та **перехід до електронної форми кримінального провадження** є лише питанням часу. Зрештою, кримінальна юстиція електронного формату є невід'ємною складовою електронної демократії.

Варто наголосити, що введення у кримінальне провадження електронного сегмента не ноу-хау авторів. Це викликано нагальною потребою сьогодення та є не стільки інноваційною пропозицією, скільки перенесенням на кримінальний процес перевіреного та дієвого досвіду підвищення ефективності, відкритості та прозорості діяльності економічних систем та електронного урядування. Подібні ідеї також висловлюють російські науковці, зокрема А.Ф. Абдулвалієв, А.Х. Графулліна, Н.А. Колоколов, Ю.Н. Соколов, О.С. Сухарева, В.А. Терьохін, А.Е. Федюнін та ін. Російський учений А.Ф. Абдулвалієв досліджує електронну форму кримінальної справи, передумови її використання в кримінальному судочинстві [3]. А.Х. Графулліна та О.С. Сухарева розглядають можливість заміни протоколу слідчих дій та інших процесуальних документів попереднього розслідування на електронний протокол, розглядаючи його як новий вид доказу та новий елемент посвідчувального аспекту кримінального судочинства [5]. Більше того, в деяких державах уже сьогодні матеріали досудового розслідування повністю чи частково фіксуються в електронному вигляді на CD-носіях (Канада), USB флеш-картах (Росія) чи планшетних комп'ютерах (Англія та Уельс). При цьому зарубіжні процесуалісти на шляху введення у кримінальне провадження електронних елементів зіткнулися з рядком перешкод,

як то затратний процес інформатизації органів кримінальної юстиції, питання надійної автентифікації учасників провадження, посвідчення процесуальних документів, встановлення режиму і рівнів доступу до матеріалів розслідування та усунення ризиків їх несанкціонованого редагування чи розголошення.

У вітчизняних реаліях ці проблеми є або вже вирішеними завдяки існуванню ЄРДР, або відносно легко усуваються шляхом модернізації існуючої електронної системи. На даний час, ЄРДР є технічно найбільш сучасною інформаційною системою, що використовується на стадії досудового розслідування. Розробка Реєстру, прийняття нормативної бази, а головне – реалізація найбільш затратної частини процесу інформатизації (забезпечення комп'ютерною технікою, каналами інтернет-з'єднання, компетентними кадрами, технічними та обслуговуючими відділами), створюють потенціал для модернізації електронної складової досудового розслідування. Впровадження лише одного програмного продукту (Системи обробки задалегідь генерованих баз Єдиного реєстру досудових розслідувань за допомогою готових наборів функцій EXCEL) автоматизує обробку баз даних Реєстру, *замінюючи собою всі наглядові та контрольні відділи* органів прокуратури. Таким чином, перехід до **повного електронного ведення досудового розслідування** економічно та функціонально найбільш ефективно реалізувати взявши за основу ЄРДР.

Для завершення існуючого перехідного етапу кримінального процесу та подальшої еволюції досудового розслідування необхідно на законодавчому рівні **визнати ЄРДР процесуальним документом**, у результаті чого електронним даним Реєстру надати первинного значення, а паперовим документам – вторинного, тобто настання юридичного факту залежатиме від внесення відомостей до електронної системи. Це відкриває шлях для переходу до **електронної форми ведення досудового розслідування («електронного досудового розслідування»)**, основна ідея якої полягає у **формуванні кримінального провадження у вигляді електронного файлу**.

Впровадження запропонованих новел організаційно та технічно складний процес **першим елементом** якого має бути залучення до електронної системи всіх спеціальних суб'єктів кримінального провадження – надання доступу до ЄДДР адвокатам, слідчим суддям, при розгляді справи по суті – суддям, іншим учасникам кримінального провадження.

Залучення до електронної системи захисника (адвоката) обґрунтовується реалізацією процесуального права сторони захисту на доступ до відомостей з ЄРДР, як складової матеріалів кримінального провадження. При цьому саме адвокатам, як професійним спеціальним суб'єктам сторони захисту у кримінальному провадженні, так само як слідчим та прокурорам, необхідно надати електронні цифрові ключі доступу до Реєстру (далі – ЕЦК). Таким чином, буде враховано принцип змагальності (в частині рівності процесуальних прав сторін) з точки зору ЄРДР та створено підґрунтя для впровадження електронного діалогу між учасниками процесу.

Зазначене передбачає обов'язкову участь адвоката – представника сторони захисту під час досудового розслідування, наданого безоплатно (Закон України «Про безоплатну правову допомогу» № 3460-VI від 2 червня 2011 року) чи залученого за власні кошти. Таким чином, **змагальність кримінального процесу** збільшиться від сьогоднішніх показників у 70-80% до 100%, а кримінальне провадження здійснюватиметься лише через спеціального професійного представника сторони захисту.

Слідчий суддя, так само як слідчий, прокурор, захисник, є спеціальним професійним суб'єктом кримінального провадження у силу визначених законодавством вимог до займаної посади, як то відповідний вік, вища юридична освіта, стаж роботи в галузі права тощо, та спеціальної процедури призначення на посаду судді. Визначені КПК процесуальні повноваження слідчого судді як неупередженого арбітра між сторонами процесу, що уповноважений на розгляд скарг на рішення, дії чи бездіяльність слідчого та прокурора під час досудового розслідування; надання дозволу на проведення слідчих (розшукових) та негласних слідчих (розшукових) дій; надання дозволу на здійснення заходів кримінального провадження (здійснення судового виклику та приводу особи, накладення грошового стягнення на особу, відсторонення від посади тощо) передбачає доступ до матеріалів провадження, в тому числі відомостей з Реєстру. Так, для побудови ефективного електронного процесуального діалогу потрібно надати слідчим суддям ЕЦК. Також необхідно врахувати можливість розширення електронного процесу і на судову стадію кримінального провадження, тому логічним є надання ЕЦК суддям.

Інші учасники кримінального провадження, що є професійними спеціальними суб'єктами, як то експерт, спеціаліст, перекладач, у процесі реалізації процесуальних повноважень також ознайомлюються з матеріалами кримінального провадження, що потребує їх залучення до електронної системи. Однак, якщо експерт включений до державного Реєстру атестованих судових експертів, як посадова особа відповідної державної спеціалізованої установи повинен отримати ЕЦК постійного користувача, то спеціаліст залучатиметься за допомогою одноразового пароля з доступом обмеженим часовими рамками. Доступ до певного провадження автоматично надається після настання юридичного факту, наприклад призначення експертизи, та блокується зі спливом процесуального строку відведеного на відповідну дію.

Залучення до Реєстру всіх спеціальних суб'єктів процесу забезпечить постійний віддалений доступ до матеріалів розслідування, а створення особистих «віртуальних кабінетів» – організацію спеціального режиму доступу до електронних процесуальних документів, з урахуванням процесуального становища суб'єкта, займаної ним посади чи обсягу повноважень (диференціація рівнів доступу), та їх захист від несанкціонованого редагування, вилучення чи приховання. У результаті конкретний слідчий суддя,

адвокат чи експерт отримає доступ лише до проваджень, де він є учасником, та лише у частині, необхідній для вчинення процесуальних дій чи прийняття процесуальних рішень.

Наприклад, адвокат, а відповідно, й особа, яку він захищає чи представляє, матиме доступ до усіх матеріалів розслідування за виключенням відомостей про застосування заходів безпеки щодо осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві; матеріалів, ознайомлення з якими на цій стадії кримінального провадження може зашкодити досудовому розслідуванню; видалених відомостей, які не будуть розголошені під час судового розгляду. Це дозволить автоматизувати ознайомлення з матеріалами досудового розслідування до його завершення (ст. 221 КПК) та відкриття матеріалів іншій стороні (ст. 290 КПК), що у свою чергу викоренить негативну практику тяганини при проведенні зазначених процесуальних дій та забезпечить її учасників безальтернативною можливістю ознайомлення з матеріалами провадження.

Другим елементом є переведення паперових процесуальних документів в електронну форму. Не викликає дискусій очевидна неефективність паперового документообігу в інформаційному та матеріальному аспектах. До того ж, попри чіткі вимоги КПК, порівняльний аналіз процесуальних документів ілюструє сформовані практикою відмінності їх структурного оформлення та інформаційного навантаження в різних областях та навіть районах. Тому основними завданнями є максимальна автоматизація створення документів, уніфікація їх форми, пристосування до опрацювання у складі автоматизованої бази даних, яка виконуватиме функцію **автоматичного контролера**, як за якістю складання документу (у вигляді контролю заповнення відповідних граф), так і за строками їх виконання, законністю та повнотою.

Ефективною моделлю є Витяг з ЄРДР, яким замінено постанову про порушення кримінальної справи – електронний процесуальний документ, генерований Реєстром в автоматичному режимі на основі внесених відповідною службовою особою даних та посвідчений електронним цифровим підписом, паперовим виразом якого є роздруківка з електронної системи, що має вторинне значення. Такий формат процесуального оформлення початку досудового розслідування повністю себе виправдав. На відміну від паперового оформлення, забезпечується належний автоматичний контроль позбавлений «людського фактора», що унеможливорює зміну відомостей про початок досудового розслідування, прийняття такого рішення заднім числом, приховання відомостей тощо.

Перехід процесуального діалогу в електронну форму у повному обсязі – протоколи (Глава 5 КПК), повідомлення (Глава 6 КПК), виклики (133-137), постанови (ст. 110, 169, 216, 218, 220, 232, 239, 241, 251, 268, 269, 272, 280-282, 284, 295 КПК), повідомлення про підозру (Глава 22 КПК), обвинувальний акт (ст.ст. 290-293 КПК) тощо сприятиме: зменшенню термінів підготовки й виконання документів та

кількості рутинних операцій; прискоренню руху документів та їх своєчасного розгляду; забезпеченню ефективного контролю виконання завдань і прийняття рішень; підвищенню ефективності роботи як окремих посадових осіб, так і органу в цілому; зниженню витрат на розмноження, передачу і збереження безлічі копій паперових документів; забезпеченню прозорості та оперативної взаємодії учасників досудового розслідування; створенню інструментів контролю; істотній економії часу та коштів, тощо [6, с. 74-75].

Переведення паперових діалогів в електронні пропонується реалізувати шляхом створення у функціоналі Реєстру підсистеми уніфікованих шаблонів процесуальних документів, що працюватиме за наступним алгоритмом. Користувач авторизується в електронній системі, в особистому віртуальному кабінеті обирає потрібне провадження, у вкладці створення – вид документу, після чого з'являються електронні цифрові контури, що необхідно заповнити. Базова частина даних, як то відомості про посадову особу та державний орган, місце, дата та час створення, номер провадження тощо, фіксуються автоматично і не підлягають корегуванню. Автор вносить відомості, частково обираючи пропоновані системою варіанти, а частково заповнюючи документ вручну, після чого накладає електронний цифровий підпис. Документ зберігається і виводиться на екран для перегляду чи друку. Передбачається встановлення визначених КПК обмежень щодо вчинення процесуальних дій залежно від стадії провадження та наявності процесуальних підстав, як то наявність підозрюваного для зупинення розслідування. За описаною моделлю, Реєстр у хронологічному порядку формуватиме електронний файл кримінального провадження, що буде мобільним, зручним для перегляду та захищеним від вилучення чи фальсифікації.

При цьому перехід до електронного процесу не передбачає стовідсоткової відмови від паперових носіїв, адже в разі необхідності можливо роздруковувати витяг з Реєстру щодо певної процесуальної дії. Паперове провадження зберігатиметься за виявлення ознак кримінального правопорушення на морському чи річковому судні, що перебуває за межами України або на території проведення антитерористичної операції за відсутності доступу до ЄРДР.

Функції автоматичного формування процесуальних документів та перегляду матеріалів провадження відповідно до рівня доступу користувача не реалізують повною мірою ідеї електронного провадження. Тому наступним – **третім елементом** – є введення **електронного документообігу** з розширеними функціями керування файлами.

Процес створення документів варто доповнити можливістю погодження процесуальних дій (підписання) в електронному режимі. При цьому корисною буде функція колективної розробки документу чи пересилання його попереднього тексту. Також необхідна система інформування про нові надходження, адже доступ до створених (підписаних) файлів провадження надаватиметься користувачеві автоматич-

но (відповідно до процесуальних повноважень), відтак при нагромадженні значної кількості документів у пікові періоди (наприклад звітні) існує загроза залишити поза увагою важливу інформацію. Для ефективного керування файлами необхідно реалізувати модель «електронної пошти» для повідомлення про нові документи, систему міток (наприклад, «переглянуто», «погоджено», «відмовлено», «на доопрацюванні», «виконано», тощо) для визначення етапу руху файлів, автоматичне підтвердження факту отримання електронного документа. Наприклад, слідчий формує в електронній системі обвинувальний акт, прокурор його за необхідності коригує та погоджує, після чого документ надходить до електронного кабінету адвоката. Відкриття захисником файлу з обвинувальним актом фіксується як факт отримання документа, про що система повідомляє сторону обвинувачення, сторона захисту вважається повідомленою. *Аналогічно, в електронний формат пропонується перевести всю процесуальну взаємодію між сторонами*, зокрема покращення потребує координація діяльності суб'єктів сторони обвинувачення. Часто мають місце факти невиконання слідчими вказівок прокурора – процесуального керівника, причому здебільшого – через неухважність. Так, переведення вказівок в електронну форму та запровадження «червоної лінії», що автоматично сигналізуватиме як слідчому, так і прокурору про завершення строків виконання значно підвищать ефективність слідства. Автоматичне повідомлення про завершення перебігу строків варто запровадити в усіх випадках – від строків розгляду звернень та виконання вказівок до спливу строків слідства, причому як для безпосередніх учасників конкретного провадження (слідчий, прокурор, адвокат), так і для користувачів «вищого рівня», як то керівник органу досудового розслідування чи керівник прокуратури.

За участі в електронному діалозі слідчого судді в електронному режимі розглядатимуться клопотання та оскаржуватимуться рішення, дії чи бездіяльність органів досудового розслідування чи прокурора під час досудового розслідування (ст.ст. 303-307 КПК). При цьому не потрібно збирати всіх учасників провадження у визначений час у приміщенні суду, адже кожен матиме змогу надати власні доводи, а слідчий суддя прийняти рішення у зручний час протягом встановленого строку. В електронний формат перейдуть відповідні процедури за участі прокурорів вищого рівня. При проведенні експертизи поштою пересилатимуть лише об'єкти дослідження зі штрих-кодом чи номером, усі інші процесуальні документи – виключно через електронну систему.

Більше того, подання заяви про кримінальне правопорушення буде можливо реалізувати через адвоката, що назавжди ліквідує такі неформальні практики, як невнесення відомостей про кримінальні правопорушення до ЄРДР; проведення перевірки відомостей про кримінальні правопорушення; розгляд заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення за правилами Закону України «Про звернення громадян»; неможливість оскарження факту невнесен-

ня відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР [2, с. 7-11]. По-перше, факт надходження заяви чи повідомлення фіксуватиметься системою звітки не зможе бути видалений, по-друге, через добу після надходження система сигналізуватиме «червоною лінією» про порушення строків розгляду.

Наглядові, контрольні та аналітичні можливості оновленої системи суттєво посиляться зі збільшенням кількісних та якісних параметрів відомостей у генерованих базах даних. Таким чином, контрольні підсистеми повністю замінять сотні «живих» контролерів підвищивши швидкість та якість обробки даних та усунувши корупційні ризики. При цьому держателем оновленої електронної системи, аналогічно Реєстру, має бути Генеральна прокуратура України, в силу визначеної Конституцією функції нагляду за додержанням законів органами, які проводять оперативно-розшукову діяльність, дізнання, досудове слідство.

Процес переходу до електронного процесу не обіцяє бути швидким чи простим, але реалізація описаних етапів комплексно перезавантажить досудове розслідування створивши систему з принципово новими підходами до комунікації. З'явиться можливість «електронного діалогу» між учасниками кримінального провадження – глобальна система взаємодії суб'єктів досудового розслідування, максимально ефективна в сучасних умовах.

Таким чином, буде досягнуто низка позитивних результатів:

I. Спрощення процедури досудового розслідування:

- електронний формат спілкування між суб'єктами провадження – ліквідація бюрократичних процедур, віддалений доступ до матеріалів слідства (зручність та оперативність);

- скорочення ризиків втрати, видалення чи фальсифікації матеріалів досудового розслідування;

- усунення необхідності перевезення чи пересилання паперових носіїв;

II. Вдосконалення систем контролю та нагляду:

- самостійне отримання суб'єктами нагляду актуальної інформації в мінімальні строки;

- автоматичний контроль процесуальних порушень шляхом опрацювання розширеної бази аналізованого матеріалу (за рахунок переведення значної частини паперових даних в електронні) в мінімальні строки;

III. Економія бюджетних коштів:

- скорочення видатків на витратні матеріали (папір, фарба) та пересилання (конверти, поштові послуги);

- економія фонду заробітної плати шляхом скорочення чисельності працівників наглядових та контролюючих відділів, канцелярії, експедиції;

- економія ресурсів щодо зберігання паперових проваджень (відсутність архівів);

IV. Підвищення якості роботи органів прокуратури та органів досудового розслідування за рахунок усунення бюрократичних процедур і перерозподіл ресурсів на реальне розслідування злочинів.

Висновок. В умовах значного прискорення темпів науково-технічного прогресу, його перетворення на основний фактор інтенсивного економічного зростання та проникнення в усі сфери виробництва ефективне використання досягнень науки і техніки для вирішення завдання кримінального провадження – одне із найбільш актуальних завдань реформування досудового розслідування. Перехід від паперового провадження до електронного кардинально реформує усі складові досудового розслідування, створить принципово нову, прозору й ефективну систему кримінального переслідування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 року № 4651-VI ; зі змін. і доповн. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.
2. 35 неформальних практик у кримінальному судочинстві України / О.А. Банчук, І.О. Дмитрієва, Л.М. Лобойко, З.М. Саїдова. – К. : «Арт-Дизайн», 2014. – 48 с.
3. Абдулвалиев А.Ф. Предпосылки и перспективы внедрения электронной формы уголовного дела в деятельность судебных органов [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://e-notabene.ru/lr/article_345.html.
4. Всеобщая история государства и права : учебник / Под ред. проф. К.И. Батыра. – М. : Юристъ, 1998. – 456 с.
5. Гарифуллина А.Х., Сухарева О.С. Электронный протокол как новый вид доказательства и новый элемент достоверительного аспекта уголовного судопроизводства // Вестник Казанского юридического института МВД России. – 2012. – № 9. – С. 111-117.
6. Корбутяк В.І. Електронний документообіг та ефективність роботи органів державної влади / В.І. Корбутяк // Науковий вісник Академії муніципального управління. Серія : Управління. – 2013. – Вип. 1. – С. 69-76 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Nvamu_upravl_2013_1_11.pdf.
7. Правова інформація та комп'ютерні технології в юридичній діяльності : навч. посіб. / В.Г. Іванов, С.М. Іванов, В.В. Карасюк та ін. ; за заг. ред. В.Г. Іванова. – 4-те вид., змін. і доп. – Х. : Право, 2014. – 240 с.
8. Татаров О.Ю. Досудове провадження в кримінальному процесі України: теоретико-правові та організаційні засади (за матеріалами МВС) : монографія / О.Ю. Татаров ; М-во внутр. справ України. – Донецьк : ТОВ «ВПП Промінь», 2012. – 640 с.
9. Устав уголовного судопроизводства 1864 года [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://constitution.garant.ru/history/act1600-1918/3137/>.